

E. O. VOLKMANN

WIELKA WOJNA

1914—1918

PRACA OPARTA
NA URZĘDOWYCH ŹRÓDŁACH
ARCHIWUM RZESZY NIEMIECKIEJ

Z piątego wydania przetłumaczyli:

KPT. DYGAT, POR. FRASUNKIEWICZ,
MJR. S. G. KARA, MJR. DR. MERWIN,
MJR. S. G. PORWIT

WARSZAWA 1925

WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWO-WYDAWNICZY

Wpismo do Księgi Akcesji

Wp. 101 1000 1000 1000

SPIS RZECZY.

PRZED ROZPOCZĘCIEM DZIAŁAŃ WOJENNYCH.

	Strona
Geneza wojny	1
Stosunek sił zbrojnych obydwóch stron walczących	2
Przygotowania niemieckiego Sztabu Generalnego do wojny w czasie pokoju	4
Plany operacyjne. (Szkic 1)	6
Niemiecki plan operacyjny dla frontu zachodniego	6
Niemiecki i austriacki plan operacyjny dla frontu wschodniego	8
Plan operacyjny floty niemieckiej	9
Plany operacyjne koalicji	10

WOJNA OD 1914 R. DO WIOSNY 1915 R.

Kampanja na zachodzie (Szkice 1 i 2)	12
Zdobycie Leodjum i koncentracja 1 i 2 armji niemieckiej w Belgji . .	12
Ofensywa prawego skrzydła francuskiego na Lotaryngję	14
Pochód niemiecki przez Belgję i Francję północną	16
Bitwa nad Marną (Szkic 3)	18
Generał v. Falkenhayn szefem Sztabu Generalnego	28
„Wyścig do morza”	28
Zdobycie Antwerpii	30
Bitwy nad Yser’ą i pod Ypres	30
Ustalenie się frontu	31
Kampanje na wschodzie	31
Pierwsze wielkie natarcie Rosjan w Galicji (Szkic 4)	31
Walki Austriaków w Serbji (Szkic 1)	34
Kampanja w Prusach Wschodnich	35
Sztymbark (Tannenberg — Szkic 5)	36
Kampanja na południu Królestwa Polskiego (Szkic 6)	37
Drugie wielkie natarcie Rosjan w Królestwie Polskiem	38
Niemieckie przeciwnatarcie pod Łodzią (Szkic 7)	38
Bitwa pod Limanową (Szkic 7)	41

	Strona
Trzecie wielkie natarcie Rosjan w Karpatach	41
Austrjackie i niemieckie przeciwnatarcie w Karpatach i Prusach Wschodn.	41
Bitwa zimowa na Mazurach	42
Dalszy ciąg i zakończenie rosyjskich natarć w Karpatach i w Prusach Wschodnich	43

WOJNA W LECIE i JESIENI 1915 R.

Położenie na wiosnę 1915 r.	45
Wydarzenia na morskim teatrze wojennym	46
Partyzantka morska. Bitwy morskie pod Coronel i wyspami Falklandzkimi	47
Wojna łodzi podwodnych z okrętami handlowymi	47
Wydarzenia na wschodnim teatrze wojny	49
Przesunięcie punktu ciężkości na wschód i zdecydowanie ofensywy przeciw Rosji. Wypowiedzenie wojny przez Turcję	49
Pierwsza bitwa obronna na zachodzie w lutym i marcu 1915 r.	51
Przygotowania do przełamania frontu pod Gorlicami (Szkic 11)	52
Natarcie dywersyjne w Kurlandji	52
Przełamanie frontu pod Gorlicami	53
Walka o linję Sanu i o twierdzę Przemyśl	53
Zdobycie Lwowa	54
Postanowienie dalszego prowadzenia i rozszerzenia niemieckiej i austrjackiej ofensywy	55
Podwójna ofensywa przeciw frontowi warszawskiemu	56
Ofensywa wileńska	57
Austrjackie natarcie na trójkąt twierdz wołyńskich	59
Zakończenie ofensywy	59
Kampanja przeciw Serbji (Szkic 12)	59
Przystąpienie Bułgarji do wojny	60
Działania tureckie (Szkic 8)	63
Walka o Dardanele	64
Wojna z Włochami (Szkic 17)	66
Bitwy nad Isonzo (Soczą)	67
Wydarzenia na zachodnim teatrze wojny	68
Bitwa pod La Bassée i Arras (Szkic 14)	68
Podwójne natarcie angielsko-francuskie pod Arras i w Szampanji	69

WOJNA W ROKU 1916.

Ocena położenia przez Niemieckiego szefa Sztabu Generalnego	71
Plan kampanji państw koalicji	73
Wydarzenia na zachodnim teatrze wojny w pierwszym półroczu 1916 r. (Szkic 14)	75
Ponowne przeniesienie punktu ciężkości na zachód	75

	Strona
Natarcie na Verdun	76
Rozszerzenie natarcia na zachodni brzeg Mozy	77
Rosyjska ofensywa odciążająca pod Postawami	78
Austrjacka ofensywa w Tyrolu (Szkic 17)	78
Generalna ofensywa koalicji w lecie i jesieni (Szkic 10)	79
Ofensywa Brusilowa (Szkic 13)	79
Ofensywa nad Sommą (Szkic 14)	82
Francuska kontrofensywa pod Verdun	85
Bitwy nad Isonzo	86
Wypowiedzenie wojny przez Rumunję	86
Marszałek v. Hindenburg szefem Sztabu Generalnego (Szkic 19)	87
Kampanja przeciw Rumunji (Szkic 16)	89
Plan kampanji	89
Niemiecko - austriacka ofensywa na Węgrzech i w południowej Dobrudży	90
Niemiecko - austriacka ofensywa na Wołoszczyźnie	91
Wypadki na froncie macedońskim (Szkic 12)	93
Walki na odległych frontach (Szkic 18)	93
Wydarzenia na morzu	94
Bitwa Jutlandzka (Szkic 15)	94

WOJNA W ROKU 1917.

Położenie wojskowe państw centralnych na wiosnę 1917 r.	99
Propozycja pokojowa państw centralnych w zimie 1916/17	101
Przeniesienie punktu ciężkości wojny na morze. — Nieograni- czona wojna łodziami podwodnymi. — Przystąpienie Sta- nów Zjednoczonych do wojny	102
Obrona na lądzie. — Cofnięcie się na pozycję „Zygryda“ (Szkic 14)	103
Rewolucja rosyjska	104
Wielka angielsko - francuska podwójna ofensywa pod Arras i na Chemin des Dames (Szkic 14)	105
Plan kampanji koalicji	105
Bitwa pod Arras	108
Bitwa nad Aisne i w Szampanji	108
Nowy niemiecki system obrony	109
Przesilenie w obozie koalicji	109
Uzdrowienie wojska francuskiego. — Walki pod Verdun i na odcinku Laffaux	111
Bitwa we Flandrji	112
Bitwa pod Cambrai	114
Upadek Rosji	115
Rosyjska ofensywa w Galicji (Szkice 11 i 13)	115
Niemiecka kontrofensywa w Galicji	115

	Strona
Zdobycie Rygi	116
Wyprawa na wyspę Ozylię	117
Kłeska Włoch (Szkic 17)	118
Walki na kresach (Szkic 8)	120

CZEŚCIOWY POKÓJ W ROKU 1917/18.

Dążenia pokojowe w r. 1917	122
Pokojuwa rezolucja parlamentu niemieckiego. — Ustąpienie Bethmann-Hollwega	123
Nota pokojowa Wilsona	124
Pokój na wschodzie	125
Zawarcie pokoju z Ukrainą	125
Ponowne podjęcie kroków wojennych przeciw Rosji sowieckiej	126
Zawarcie pokoju z sowietami	126
Okupacja Ukrainy	126
Ekspedycja do Finlandji	127
Zawarcie pokoju z Rumunją	128
Sprawa polska	128

WOJNA W R. 1918.

Natarcie niemieckie na zachodzie (Szkic 18)	130
Odłożenie natarcia koalicji do czasu przybycia Amerykanów	130
Położenie wojska niemieckiego w początkach 1918 r.	132
Niemieckie Naczelne Dowództwo postanawia skierować główne natarcie na wojsko angielskie (Szkic 18)	135
Wielka bitwa we Francji	139
Zmiana planu bitwy	139
Krytyczne położenie sił angielsko-francuskich	141
Utworzenie przez koalicję wspólnego Naczelnego Dowództwa	142
Przerwanie natarcia niemieckiego	142
Wyniki bitwy	143
Dalsze natarcia na Anglików	144
Bitwa pod Armentières	144
Ofensywa dywersyjna przeciw Francuzom	146
Bitwa pod Soissons i Reims	146
Austrjacka ofensywa odciążająca we Włoszech (Szkic 17)	148
Druga ofensywa dywersyjna przeciw Francuzom	150
Bitwa nad Marną i w Szampanji	150
Wielka kontrofensywa francusko-angielsko-amerykańska w lecie i jesieni 1918 r.	152
Wstępne natarcie francuskie na Soissons (Szkic 18)	152

	Strona
Niemieckie Naczelne Dowództwo postanawia przejść do obrony . . .	153
Pierwsza serja natarć koalicji od 8-go sierpnia do 13-go wrześ-	
nia. — Zachwianie frontu niemieckiego	155
Angielsko-francuskie natarcie pod Amiens	156
Wszczęcie rokowań pokojowych przez rząd niemiecki	156
Rozszerzenie natarć angielsko-francuskich na obszar Arras-Soissons. —	
Odwrot niemiecki na pozycję Zygryda	156
Natarcie amerykańskie na łuk pod Saint-Mihiel	157
Budowa tyłowych „pozycji” niemieckich	158
Kłeska Turcji i Bułgarii	159
Wypadki na froncie palestyńskim (Szkic 18)	159
Załamanie się frontu macedońskiego (Szkice 18 i 19)	160
Druga serja natarć sprzymierzonych. — Ofensywa ogólna	161
Natarcie na pozycję Zygryda	161
Niemiecka propozycja pokojowa na podstawie 14 punktów Wilsona	162
Rozszerzenie ofensywy koalicji aż do Verdun. — Odwrot północnego	
skrzydła niemieckiego na pozycję Hermann-Hünding, a później na	
pozycję Antwerpja-Moza	163
Kłeska Austrii	164
Wybuch rewolucji w Niemczech	165
Zawieszenie broni i odwrót wojska niemieckiego	166

WALKA O KOLONJE NIEMIECKIE.

Kiao-czou.	168
Wyspy oceanu Spokojnego. — Togo — Kamerun.	169
Niemiecka Afryka Południowo-Zachodnia	169
Niemiecka Afryka Wschodnia	170

GOSPODARKA WOJENNA.

Przemysłowa gospodarka wojenna	172
Położenie gospodarcze Niemiec w chwili wybuchu wojny światowej	172
Pierwszy okres gospodarki wojennej	173
Drugi okres gospodarki wojennej.	176
Trzeci okres gospodarki wojennej.—Mobilizacja przemysłowa	182
Gospodarcze wykorzystanie obszarów okupowanych	192
Gospodarka pieniężna i skarbowa podczas wojny	197
Wyżywienie wojenne	203
Zmiany w stanie wyżywienia wywołane wybuchem wojny	203
Polityka cen maksymalnych.	204
Planowa gospodarka Urzędu Wyżywienia Wojennego	207
Wyniki blokady. — Dane statystyczne	209

ANEKS ŹRÓDŁOWY.

Ocena położenia wojskowo-politycznego przed wojną i w chwili	
wybuchu wojny przez szefów Sztabu Generalnego nie-	
mieckiego i austriacko - węgierskiego	213
Pismo Moltkego do Conrada z 10.2.1913	213
Wielki Sztab Generalny do kanclerza Rzeszy. Ocena położenia poli-	
tycznego	216
Pismo Conrada do Moltkego z 1.8.1914	219
Niemiecki rozkaz operacyjny bezpośrednio przed bitwą nad Marną . .	221
Rozkaz natarcia Joffre'a z 4-go września 1914 r. wieczorem. (Wyciąg) .	223
Geneza i przeprowadzenie wielkiej niemieckiej ofensywy prze-	
ciw Rosji w roku 1915	224
Cramon do niemieckiego Naczelnego Dowództwa 1.4.1915	224
Falkenhayn do Cramona. 4.4.1915	224
Conrad do Falkenhayna. 7.4.1915. (W skróceniu)	224
Falkenhayn do Conrada. 8.4.1915. (W skróceniu)	225
Falkenhayn do Conrada. 13.4.1915 (W skróceniu).	225
Hindenburg do Falkenhayna. 13.8.1915.	226
Falkenhayn do Hindenburga. 14.8.1915 (W skróceniu)	227
Niemiecki plan operacyjny na rok 1916	228
Raport generała v. Falkenhayna u cesarza w Boże Narodzenie 1915 .	228
Przeniesienie punktu ciężkości wojny na morze (nieograni-	
czona wojna łodziami podwodnymi), na wiosnę 1917 r.	225
Szef sztabu Admiralicji, admirał v. Holtzendorff do szefa Sztabu Gene-	
ralnego marszałka v. Hindenburga	234
Przyczynki do genezy planów natarcia na wiosnę 1918 r.	240
Wojskowo-polityczna ocena położenia przez Ludendorffa we wrześniu	
1917 roku	240
Memoriał szefa oddziału operacyjnego Naczelnego Dowództwa majora	
Wetzella, o prowadzeniu działań na wiosnę 1918 r. (Skrót).	246
Wytczne Naczelnego Dowództwa dla przygotowania ofensywy wiosen-	
nej 1918 r. (Skrót)	248
Przyczynki do oceny położenia przez Naczelne Dowództwo	
w początku października 1918 r.	249
Referat delegata Naczelnego Dowództwa majora barona von dem Bussche	
wyłożony wobec przywódców stronnictw w Reichstagu w dniu	
2.10.1918	249
Dane cyfrowe	253
1) Ogólna liczba powołanych pod broń w państwach prowadzących wojnę	253
2) Siła liczebna wojsk na początku, w połowie i w końcu wojny . . .	253
3) Udział kolonii w wojnie światowej	254
4) Straty w zabitych	254
5) Wojsko niemieckie. Zestawienie stanów liczebnych oddziałów bojo-	
wych i wyposażenia w artylerię, miotacze bomb i karabiny maszynowe	
w marcu 1918 r.	255

Spis map i szkiców.

Mapa 1.

Szkic 1. Koncentracje.

- " 2. Działania na Zachodzie. Położenie w dn. 5 września 1914.
- " 3. Bitwa nad Marną. Położenie w dn. 9 września 1914.
- " 4. Działania na Wschodzie. Położenie w dn. 5 września 1914.
- " 5. Bitwa pod Sztymbarkiem. Położenie w dn. 27 sierpnia 1914.
- " 6. Działania na południu Królestwa Polskiego.
- " 7. Działania pod Łodzią od 11 listopada do początku grudnia 1914 r.
- " 8. Turecki teatr wojenny.
- " 9. Walka o Dardanele.

Mapa 2.

Szkic 10. Ogólna ofensywa koalicji.

- " 11. Ofensywa przeciw Rosji latem i jesienią 1915.
- " 12. Kampanja serbska. Październik - grudzień 1915.
- " 13. Ofensywa Brusilowa. Czerwiec - wrzesień 1916.
- " 14. Walki na froncie zachodnim w latach 1916 i 1917.
- " 15. Bitwa Jutlandzka. 13 maja 1916.
- " 16. Kampanja przeciw Rumunji. Wrzesień - listopad 1916.
- " 17. Ofensywa przeciw Włochom. Październik - grudzień 1917.
- " 18. Wielkie natarcie niemieckie na wiosnę i w lecie 1918.
- " 19. Kontrofensywa Koalicji w lecie i jesieni 1918 r.